М48

3361

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.Драгоманова

МЕЛЬЧЕНКО Катерина Григоріївна

УДК [378.091.12.011.3-051:772]

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ПОСТАНОВКИ ДИТЯЧИХ ОПЕР

13.00.02 – «Теорія та методика музичного навчання»

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

8260

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, професор
НАУМЕНКО Світлана Іванівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, Інститут мистецтв,
професор кафедри фортепіанного виконавства
і художньої культури.

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
ШУЛЬГІНА Валерія Дмитрівна,
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв,
завідувач кафедри теоретичної, прикладної
культурології і музикознавства;

кандидат педагогічних наук, доцент
ОНОФРІЙЧУК Людмила Миколаївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені М.Коцюбинського,
Інститут педагогіки, психології і мистецтв,
доцент кафедри хорового мистецтва та
методики музичного виховання.

Захист відбудеться 14 березня 2012 року о 12.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, за адресою: 01601 м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601 м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий: «10» лютого 2012 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **А.В. Козир**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Європейський напрям сучасної української вищої освіти вимагає суттєвої модернізації її змісту і оновлення форм організації з орієнтацією на формування у підростаючого покоління загальнолюдських і національних цінностей демократичного суспільства, виховання особистостей високої освіченості й художньої культури, кваліфікованих фахівців здатних вільно конкурувати на міжнародному ринку праці. Відповідно до останнього пакету директивних освітніх документів щодо інтеграції національної системи освіти в єдиний освітній простір, формування багатогранної, креативно мислячої особистості вчителя мистецьких дисциплін, піднімає його професійний статус і соціально-культурологічне призначення в справі формування гармонійно розвинених особистостей третього тисячоліття.

У державному стандарті освітньої галузі "Мистецтво" наголошується на тому, що її головною метою є розвиток у дітей і молоді особисто-ціннісного ставлення до мистецтва, здатності до сприймання, розуміння і творення художніх образів, потреби в художньо-творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні. Це передбачає залучення школярів до активної художньо-творчої діяльності, яка забезпечує формування багатогранності і багатоплановості сприймання "образу" світу, розуміння мистецтва і художньої культури як системи скоординованих знань, опанування яких необхідне для формування в свідомості учнів цілісної художньої картини культурного простору. Найбільш ефективно і оптимально можливо реалізувати вищезазначену мету, озброївши майбутніх учителів музики інтегрованими музично-педагогічними знаннями, пов'язаними з синтетичними видами мистецтва, зокрема музичним дитячим театром (дитячою оперою) та їх трансформацією у шкільну практику. Загальновідомо, що дитяча опера об'єднує в собі багато видів мистецтва: музику, літературу, театральну дію, хореографію, живопис, художню працю (пошив і оздоблення костюмів), елементи архітектури (декорації), природно і різнобічно впливаючи на сенсорно-емоційний розвиток особистості, комплекс її креативних і загальнопізнавальних здібностей. Завдяки емоційно-естетичній насиченості та унікальності ефірних і акустичних властивостей музичного матеріалу, який акумулює в собі весь світ оточуючих звуків і звукових асоціацій, музика робить більш зрозумілими закони герменевтики (тлумачення мистецтва), стимулює формування того чи іншого слухового образу (Е.Назайкінський).

Таким чином потреби держави у підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних до професійного зростання, особистісно-творчого розвитку, актуалізують дану проблему в контексті вимог впровадження Болонської системи освіти в Україні.

У контексті наведеного вище набуває актуальності проблема удосконалення музично-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики з позиції ефективного розвитку їх здібностей. Адже проблема ефективного розвитку здібностей багатогранна і різноманітна. Так само й різноманітні погляди психологів та педагогів на її вирішення. Особливості природи здібностей, їх психологічні та психофізіологічні властивості висвітлені у працях Б.Ананьєва, В.Бехтєрєва, Л.Виготського, Б.Ендью, Г.Костюка, Є.Назайкінського, С.Рубінштейна, Б.Теплова та ін., специфіка розвитку здібностей відповідно психологічним характеристикам діяльності вчителя розглянута у психолого-педагогічних дослідженнях (М.Амінов, І.Зимна, В.Крутецький, Н.Кузьміна, Л.Нікітіна, С.Максименко, А.Маркова та ін.), розкриттю творчого компоненту здібностей присвячені роботи Ф.Гоноболіна, М.Левітова, С.Сисоєвої та ін.

Дослідженню музичних здібностей присвячені праці Б.Алієва, О.Апраксіної, Л.Бочкарьова, Н.Вєтлугіної, Д.Кабалевського, В.Назайкінського, С.Науменко, В.Остроменського, В.Петрушина, Б.Теплова та ін., питання формування музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики розкрито у роботах Е.Абдулліна, А.Болгарського, А.Козир, В.Ражнікова, Г.Падалки, О.Ростовського, О.Рудницької, В.Шацької, В.Шульгіної, О.Щолокової та ін. З позиції нашого дослідження є важливими дисертаційні дослідження з теорії та методики музичного навчання присвячені музично-театралізованій діяльності, а саме: робота присвячена формуванню творчої активності студентів у процесі музично-сценічної діяльності (А.Кондратенко), дослідження з методики формування естетичних орієнтацій учнів засобами дитячого музичного театру-студії (І.Лавриш), дисертація з формування творчих умінь підлітків засобами музичного театру ляльок (Л.Онофрійчук).

Здійснений аналіз змісту та організації підготовки майбутнього вчителя музики у системі музично-педагогічної освіти дає можливість констатувати, що реалізацію цілісно-комплексної підготовки студентів ускладнює технологічний підхід до оволодіння ними фаховими знаннями. Недостатньо дослідженими залишаються питання методичного забезпечення процесу розвитку музично-педагогічних здібностей та їх використання у практичній діяльності, зокрема у процесі позаурочної роботи. Теоретична та практична значущість проблеми зумовили вибір теми даного дослідження *„Методика формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячих опер”* у позаурочний час.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно плану науково-дослідницької роботи кафедри теорії та методики музичної освіти хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова і складає частину наукового напрямку „Зміст, форми, методи фахової підготовки вчителів музики”. Тему дисертаційного

дослідження затверджено вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 9 від 30.03.2007 р.) і міжвідомчою Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 5 від 22.05.2007 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячих опер.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – музично-педагогічні здібності у структурі фахової діяльності майбутнього вчителя музики.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність, зміст і специфіку музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики.
2. Конкретизувати структуру музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики.
3. Розробити критерії, показники та встановити рівні сформованості музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики в процесі постановки дитячої опери.
4. Виявити педагогічні умови формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячої опери.
5. Розробити та експериментально перевірити ефективність методики формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячих опер.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: філософська концепція пізнавальної активності суб'єкта (М.Бердяєв та ін.); положення педагогіки щодо творчого розвитку особистості (Є.Басін, Д.Говорун, А.Маркова та ін.); загальні психологічні положення з розвитку здібностей особистості (Б.Ананьєв, В.Бехтєрєв, Л.Виготський, Г.Костюков, Є.Назайкінський, С.Рубінштейн, Б.Теплов та ін.); психолого-педагогічні дослідження з висвітлення специфіки розвитку здібностей відповідно психологічним характеристикам діяльності вчителя (М.Амінов, І.Зимна, В.Крутецький, Л.Нікітіна, С.Максименко, А.Маркова та ін.); роботи з формування творчого компоненту здібностей (Ф.Гоноболін, М.Левітов, С.Сисоєва та ін.); концепція розвитку музичних здібностей (Б.Алієв, О.Апраксіна, Н.Вєтлугіна, Д.Кабалевський, С.Науменко, В.Остроменський, В.Петрушин, К.Тарасова та ін.); формування музично-педагогічних здібностей (Е.Абдуллін, А.Козир, В.Ражніков, Г.Падалка, В.Шацька, В.Шульгіна та ін.); дисертаційні дослідження з музично-театралізованої діяльності дитячого музичного театру-студії та музичного театру ляльок (А.Кондратенко, І.Лавриш, Л.Онофрійчук).

Для розв'язання поставлених завдань та перевірки результатів дослідження були використані **методи** теоретичного та емпіричного аналізу.

До першої групи увійшли методи теоретичного аналізу філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої літератури з досліджуваної проблеми та аналізу, синтезу, інформації з метою визначення сутності, змісту, та розвитку музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики. До групи емпіричних методів увійшли анкетування (письмове та усне), педагогічне спостереження, бесіди, інтерв'ю, експертні оцінки, констатувальний, формувальний та контрольний експерименти, методи математичної та статистичної обробки експериментальних даних.

Наукова новизна полягає у тому, що:

вперше у вітчизняній музичній педагогіці теоретично обґрунтовано та експериментально визначено специфіку та структуру музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у музично-театралізованій діяльності;

уточнено співвідношення між елементами структури музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя;

розроблено критерії, показники та встановлено рівні сформованості музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики;

визначено педагогічні умови формування означеного феномену;

удосконалено методику формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячих опер.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що його теоретичні висновки й експериментальні дані можуть слугувати основою удосконалення практики музично-виховної роботи зі студентами у позакласній роботі. Отримані матеріали можуть бути використані для проектування навчальних програм з методики музичного виховання і навчання майбутніх вчителів музичного мистецтва, педагогічної практики, спеціальних курсів з методики проведення позаурочної роботи; використовуватися вчителями та студентами музичних навчальних закладів, вчителями музики загальноосвітньої школи; методистами музично-педагогічної освіти; застосовуватися в курсі „Методика музичного виховання" у музично-педагогічних підрозділах вищої школи.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-12/6 від 04.10.2011 р.), Луганського національного університету імені Тараса Шевченка інституту культури і мистецтв (довідка №1/4053 від 05.10.2011р.), Артемівського педагогічного училища (довідка № 58 від 06.10.2011 р.), КВНЗ «Донецький педагогічний коледж», загальноосвітніх закладів міста Стаханова управління освіти та виховання Стахановської міської ради (довідка № 641 від 04.10.2011).

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення, висновки, рекомендації та результати дослідження доповідалися та були схвалені на: *міжнародних* наукових конференціях: „Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті: інноваційний розвиток освітніх систем"

(Луганськ, 2007), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2009); *всеукраїнських* науково-практичних конференціях: „Мистецько-педагогічна освіта" (Кривий Ріг, 2006), „Стратегія розвитку художньої освіти та естетичного виховання молоді в Україні у XXI столітті" (Луганськ, 2006), „Сучасна мистецька освіта: проблеми, технології, перспективи" (Ніжин, 2008), „Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах впровадження інноваційно-освітніх технологій" (Суми, 2008), всеукраїнському науковому семінарі «VIII Педагогічні читання пам'яті О.П.Рудницької» (Київ, 2010), Четвертій науково-практичній конференції «Формула творчості: Теоря і методика мистецької освіти» (Луганськ, 2011).

Організація дослідження.

На першому етапі (2002–2004 рр.) проаналізовано філософські, психологічні, педагогічні та музикознавчі праці з досліджуваної проблеми; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження та його основні напрями, розроблено методику проведення констатувального експерименту.

На другому етапі (2004–2007 рр.) відпрацьовано психолого-педагогічні механізми, дія яких забезпечувала успішність розвитку досліджуваного феномену. На основі результатів отриманих у ході констатувального експерименту, визначено зміст і методи проведення формувального етапу дослідження.

На третьому етапі (2007–2011 рр.) здійснено апробацію авторської експериментальної методики, перевірено її ефективність, проведено статистичну обробку та узагальнення отриманих даних, сформульовані висновки і рекомендації майбутнім учителям музики.

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень, застосуванням взаємодоповнених методів дослідження, що відповідають меті, предмету та завданням дослідження; використанням комплексної методики дослідження, яка відповідає сутності визначеної проблеми; об'єктивністю критеріїв та показників дослідження; поєднанням кількісного і якісного аналізу зі статичними методами опрацювання здобутих результатів, позитивними наслідками впровадження експериментальної програми дослідження.

Публікації. Результати дослідження висвітлені у шести одноосібних публікаціях, чотири з них – у фахових виданнях з педагогіки.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (206 найменувань, з них 3 іноземними мовами). Основний текст дисертації складає 164 сторінки, загальний обсяг роботи – 242 сторінки. Робота містить 22 таблиці, 17 рисунків, що разом з додатками становить 61 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, викладено методологічні основи та теоретичні засади дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість, висвітлено напрями впровадження й апробації одержаних результатів дисертаційного дослідження.

У **першому розділі** «*Здібності як предмет педагогічного дослідження*» - проаналізовано психолого-педагогічну, педагогічну, методичну літературу з проблеми дослідження, узагальнено та систематизовано погляди сучасних учених щодо загальних та спеціальних (музичних, педагогічних) здібностей, окреслено структуру музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики та їх розвиток у процесі постановки дитячих опер.

На основі аналізу численних досліджень (Б.Алієв, О.Апраксіна, В.Бехтєрєв, Н.Ветлугіна, Н.Гродзенська, Д.Кабалевський, С.Ковач, А.Макаренко, В.Мясищев, С.Науменко, С.Рубінштейн, Б.Теплов, К.Ушинський, В.Шацька) доведено, що однією з ключових рис структури особистості є її здібності. Останні розуміються як стійкі властивості людини, що виявляються в навчальній, виробничій та інших видах діяльності й є необхідною умовою її успіху. Здійснений у розділі аналіз літератури показав, що ще недостатньо вивчені особливості розвитку музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики в процесі навчання.

Сучасні науковці Е.Абдуллін, М.Амінов, Н.Вєтлугіна, А.Козир, С.Науменко, Г.Падалка, В.Петрушин, В.Ражніков, К.Тарасова, В.Шацька, В.Шульгіна визначають, що музичні здібності – це сукупність (система) психомоторних, чуттєво-емоційних і раціональних функціональних властивостей суб'єкта, які проявляються в його емоційному відгуку на музику та успішно реалізуються у музичній діяльності. Музичність кожної людини розвивається індивідуально. Це обумовлено складною системою об'єктивних і суб'єктивних причин. При цьому на різних етапах музичного розвитку можливо виявлення різних якостей музичності, стабільність яких теж не є однаковою. Ці властивості виявляються у різних взаємозв'язках і взаємовідносинах, причому вичерпавши себе, вони закладають основу для нових, більш складних і сучасних якостей. У процесі розвитку музичності існує певна єдність і послідовність. У загальних рисах можна відзначити, що розвиток музичності проходить шлях від початкової наявності всіх музичних здібностей до найбільшої диференціації та виокремлення за ступенем розвитку окремих здібностей.

У цьому контексті важливими є результати досліджень Н.Кузьміної, у яких особлива увага надається вивченню педагогічних здібностей. Під педагогічними здібностями вона розуміє «ансамбль» властивостей особистості, який відповідає вимогам професійної діяльності й забезпечує

успішне оволодіння цією діяльністю та досягнення високих показників. До структури педагогічних здібностей Н.Кузьміна включає такі психологічні утворення: *педагогічна спостережливість* – здатність за невеликим на перший погляд, непомітним явищем побачити тенденції розвитку учня, формування його знань, умінь та навичок, волі й характеру, уміння по ледь помітним змінам у його поведінці, передбачати зародження нових потреб та інтересів, надбання нових умінь і навичок, або втрату їх, прогрес або регрес у поведінці учня; *педагогічне уявлення* – здібність проектувати майбутні знання, передбачити можливі ускладнення в сприйнятті навчального матеріалу й відповідно попередити ці ускладнення вибором певних методів викладання, передбачити труднощі, які виникнуть під час приготування домашнього завдання. Педагогічне уявлення – здібність проектувати майбутні риси характеру учнів, передбачити тенденції розвитку дитячого колективу і відповідно його направляти, планувати перспективи його розвитку, будувати виховний процес таким чином, щоб розвивати позитивні сторони особистості й призупинити негативні нахили; *вимогливість* – здібність пред'являти вимогливість до учнів на основі високої вимогливості до себе. Процес навчання без цього проходити не може. Вимогливість педагога сприймається учнями тоді, коли вони є логічним продовженням поваги до них; *педагогічний такт* – здібність будувати взаємні стосунки, чуття міри до вимогливості, особлива чуйність у відносинах між учнями і батьками у вирішенні тонких психологічних питань, які виникають у педагогічній діяльності. Адже педагогічний такт дозволяє вчителю під час навчання не створювати конфлікти; *розподіл уваги* – здібність поєднувати фронтальну роботу з індивідуальною. Педагог має справу з великою кількістю дітей – де кожен індивід, який має щось особливе. Розподіл уваги повинен бути спрямований на контроль за діяльністю самого себе, кожного учня, всього колективу в цілому; *організаційні здібності* – вміння педагога використовувати колектив, як найважливіший інструмент у вихованні кожної окремої особистості, реалізовуючи принцип паралельної дії. Ця робота включає в себе організацію навчальної діяльності, поведінку школярів на всіх етапах роботи, використання різних методів навчання, колективну діяльність, тощо.

Основними структурними елементами музично-педагогічних здібностей нами визначено: чуття ладу, ритму, розвиток уявлення, артистичність (виразність виконання музичних творів, переживання, уміння донести до слухачів емоційний зміст твору), фахова мотивація (інтерес до музично-педагогічної діяльності, методична винахідливість, відсутність прямої кореляції між знаннями та вмінням пояснювати, духовна спрямованість), педагогічна імпровізація (створення художнього образу музичного твору без попередньої підготовки, орієнтація у педагогічних ситуаціях, спостережливість, інтуїція), творча уява (здібність творчо

мислити, емоційно сприймати оточуючий світ, мислити художньо-музичними образами).

Узагальнення педагогічного досвіду та вивчення науково-педагогічних і методичних праць сучасних учених із загальних питань про здібності як предмет педагогічного дослідження дозволило нам запропонувати власне уявлення щодо змісту поняття *«музично-педагогічні здібності майбутнього вчителя музики»*, під яким ми розуміємо *складні індивідуально-психологічні властивості людини з ієрархічним взаємопроникненням музичних та педагогічних здібностей, які відповідають вимогам музично-педагогічної діяльності та визначають успішність цієї роботи.*

Наукова проекція проаналізованих поглядів з питань формування музичних здібностей дає можливість з'ясувати, що структуру музичних здібностей складають: здатність цілісного сприйняття музики (уважне слухання і співпереживання художньо-музичного образу) та диференційованого сприйняття (визначення засобів музичної виразності); виконавські здібності (чистота співочих інтонацій або узгодженість рухів під час гри на дитячих музичних інструментах); творча уява, яка проявляється у процесі сприйняття музики, у пісенних інструментальних, танцювальних імпровізаціях. У загальну структуру музичності нами включено шість здібностей, які складають її ядро: музичний слух, музично-ритмічна здібність, емоційний відгук на музику, музична пам'ять, музичне мислення, музична уява.

Структурними складовими музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики у процесі постановки дитячих опер нами визначено: музикальність, як складну індивідуально-психологічну властивість, у якій провідне значення відіграють звукообразність музичного сприймання, мислення, творча уява, пластичне чуття ритму, емоційне переживання ладової організації музичного твору; артистичність як вміння донести до учня зміст музичного твору, спонукати його до співпереживання; інтерес та імпровізаційний підхід до постановки дитячих опер, а саме: бажання захопити музичним мистецтвом, навчити учнів емоційно переживати зміст музики, виразно виконувати ролі в дитячій опері, прояв винахідливості, імпровізація (у залежності від освітнього рівня учнів); органічне поєднання емоційного і знаннєвого досвіду в процесі підготовки до постановки дитячих опер, творчий підхід до виконання різноманітних завдань.

На основі вищезазначених міркувань доцільно зазначити, що дитяча опера має велике значення для формування любові до національної музики, розвитку духовності на прикладі казкових героїв, розвитку музичних здібностей кожної дитини. Опера – синтетичний вид мистецтва, який поєднує в собі елементи драми, поезії, музики, танцю, живопису, що взаємно доповнюють і посилюють один одного утворюючи єдине ціле, виникла як фактор емоційно-естетичного і духовного розвитку особистості.

Таким чином, у результаті дослідження праць з теорії та методики музичного навчання та останніх практичних досягнень у цій галузі з'ясовано, що один із ефективних шляхів підвищення якості підготовки майбутніх учителів музики полягає у розробці та застосуванні ефективних методів формування їх музично-педагогічних здібностей у різноманітних видах музичної діяльності.

У **другому розділі** - «*Методичне обґрунтування музично-педагогічних здібностей студентів у процесі постановки дитячих опер*» - визначено критерії та показники означеного феномену, представлено діагностичні дані констатувального експерименту, спрямованого на з'ясування рівнів розвитку музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики, викладено методичні аспекти формування музично-педагогічних здібностей студентів у процесі постановки дитячих опер.

Для визначення наявності музично-педагогічних здібностей у студентів та стану їх розвитку в процесі навчання предметам музично-педагогічного циклу нами розроблено критерії та показники рівнів сформованості музично-педагогічних здібностей у майбутніх учителів музики як основного механізму якості та результативності фахової підготовки, а саме: *міра сформованості мотивації студентів до музично-педагогічної діяльності, ступінь поєднання у студентів музичних та педагогічних знань, умінь та навичок у процесі постановки дитячих опер та міра виконавської результативності щодо постановки дитячих опер.*

Основним критерієм, на нашу думку, є *міра сформованості мотивації студентів до музично-педагогічної діяльності.* Адже педагогічна мотивація має засновуватись на індивідуально-особистісному підході до кожної особистості. Процес зацікавлення майбутніх учителів музики включав у себе індивідуально спрямовану навчальну роботу в класі постановки голосу, хорового диригування, методики музичного виховання. Показниками даного критерію нами визначено: *наявність інтересу до художньо-музичної роботи з дітьми; уміння вдало поєднувати власні музично-педагогічні знання (спів, гру на музичних інструментах та інші види музично-виконавської діяльності) та передавати їх учням.*

Наступним критерієм сформованості музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики є *ступінь поєднання у студентів музичних та педагогічних знань, умінь та навичок у процесі постановки дитячих опер.* Показниками даного критерію визначено: *наявність відповідних знань щодо варіативного виконання різних рольових завдань; вияв артистизму та педагогічної імпровізації у постановці дитячих опер.*

Важливим критерієм сформованості музично-педагогічних здібностей студентів є *міра виконавської результативності щодо постановки дитячих опер.* Показниками цього критерію нами визначено: *прояв розуміння важливості ролі дитячої опери у формуванні музично-естетичної*

вихованості школярів; вияв творчої ініціативи та винахідливості майбутніх учителів музики у постановці дитячих опер.

З метою формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячої опери нами була розроблена система методів, які б дозволили охопити розвиток усіх структурних елементів музично-педагогічних здібностей у різноманітних видах діяльності студентів: вокальній, диригентсько-хоровій, інструментальній, режисерській, а саме: метод пластичного вживання в сценічний образ; метод виразності вокально-інтонаційної інтерпретації художньо-музичного образу; метод музично-педагогічного прогнозування шляхів постановки дитячої опери; аналіз продуктів творчої діяльності, тощо.

Для інтенсивного формування музично-педагогічних здібностей ми використовували *метод активного взаємовпливу*, основою якого є одночасне залучення студентів до ролі вчителя (навчити учнів у школі проявляти музичні здібності) та виконавця (вміння створювати художньо-музичні образи на прикладі дійових осіб під час розучування дитячої опери). У процесі запровадження цього методу студенти, які беруть участь у дитячій опері, використовували творчу атмосферу диспуту, що допомагала їм відстоювати свій погляд на вирішення того чи іншого питання щодо режисерських задумів оперного спектаклю (участь студентів одночасно в різних видах діяльності – як диригента, режисера, виконавця, творця художнього образу, тощо). Для того, щоб порівняти власне виконання вокального твору з виконанням інших студентів, або власне виконання на різних етапах роботи, нами застосовувався прийом порівняння виконавців під час створення одного й того ж образу. Зіставлення виконань різними студентами дало змогу розрізнити стильові особливості звукоутворення кожного виконавця. Надання змоги почути і побачити свій образ у іншому виконанні значно підсилює оцінювальні можливості, методи, шляхи для постановки дитячої опери. Метод активного взаємовпливу був спрямований на розвиток самостійного та творчого прочитання образу, його сценічного вирішення та вміння переконувати у правильності свого бачення тієї чи іншої події, диригентського чи режисерського трактування в процесі діалогу-диспуту, а головне, що цей метод дозволяв максимально розкрити здібності та можливості виконавців, продукував неусвідомлений вплив більш обдарованих студентів саме на формування у них музично-педагогічних здібностей, які були обмежені у своїх поглядах на педагогічну діяльність: чи вокальну, чи інструментальну, тощо.

Метод *художньо-творчого спілкування* передбачає, що студенти проявляють себе як творці спектаклю вцілому, як режисери, диригенти, і в живому спілкуванні виробляють єдиний погляд, бачення художнього задуму композитора та відпрацьовують шляхи, прийоми, його втілення. Метод художньо-творчого спілкування або «живого спілкування» був спрямований на самостійну потребу пошукової активності. У студентів вона набирала

форми надситуативної активності, коли студент ставив перед собою більш складні ніж від нього вимагали завдання. Перебуваючи в ролі то диригента, то режисера, то дійової особи студент повинен був творчо підходити до виконання своїх вимог, обґрунтувати саме свою точку зору і знаходити шляхи її втілення. Методи активного взаємовпливу та художньо-творчого спілкування відзначаються взаємопроникненням, і якщо перший викликає бажання більше знати та вміти, що дозволяє студентам самовдосконалюватись, то другий – розвиває творче мислення, уяву.

Під *педагогічними умовами* формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики ми розуміємо спеціально створені обставини, необхідні й достатні для розвитку музичних і педагогічних здібностей у процесі постановки дитячих опер. Педагогічними умовами, які ми розглядаємо як основу для формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики нами визначено: *активізацію розвитку педагогічної мотивації і психолого-педагогічної спостережливості студентів; орієнтацію на особливості педагогічної діяльності вчителя музики; забезпечення діалогічної взаємодії у процесі співтворчості вчителя та учнів під час постановки дитячих опер; актуалізацію навчального досвіду студентів щодо функціонування оперного мистецтва, специфіку дитячої опери.*

Спостереження за студентами під час анкетування, опитування, виконання педагогічних завдань показали невтішний висновок – навіть студенти випускних курсів замислювались над відповідями, а студенти першого курсу (70%) відповіли: «не знаю», «ніколи не задумувався», «не можу і не зможу відповісти» тощо. І лише 30% респондентів позитивно відповіли на основну частину питань. За результатами діагностувального етапу констатувального експерименту лише в 29% студентів зафіксовано високий рівень розвитку музичних здібностей, а саме: розвиток чуття ритму, чуття тембру, ладу, гармонічний та мелодичний слух, тощо. Середній рівень музичних здібностей майбутніх учителів музики виявлено у 48% студентів. Ця група студентів має недостатньо стабільний розвиток гармонічного і мелодичного слуху, вони неповною мірою використовують механізми фахової рефлексії, але мають достатньо необхідне чуття ритму. До низького рівня розвитку музичних здібностей віднесено 23% студентів, які мають нестійкий мелодичний і гармонічний слух, недостатньо використовують механізми фахових дій, мають слабкі фахові знання.

У третьому розділі *«Експериментальне дослідження формування музично-педагогічних здібностей студентів у процесі роботи над дитячою оперою»* впроваджено методику формування музично-педагогічних здібностей у процесі постановки дитячих опер, систематизовано та узагальнено результати педагогічного експерименту, показана їх статистична перевірка.

Аналіз отриманих результатів констатувального експерименту виявив, що студенти у силу різних причин недостатньо усвідомлюють цінність педагогічної праці, роль національного музичного мистецтва. Окреслені вище теоретичні положення було покладено в основу експериментальної методики формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики в процесі постановки дитячих опер, спрямованої на реалізацію визначених педагогічних умов.

Відповідно визначеним нами критеріям та показникам сформованості музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики встановлено загальну характеристику рівнів даного феномену, а саме: високий, середній, низький.

Високий рівень – (22% від загальної кількості респондентів) характеризується достатньою сформованістю музично-педагогічних здібностей, що проявляється у єдності та взаємопроникненні музичних та педагогічних здібностей. Студенти, які належать до цього рівня виявляють любов та інтерес до роботи з дітьми; у них спостерігається глибока емоційність переживання музичних творів й артистичність і виразність їх виконання; звукообразність психічних функцій дозволяє їм імпровізувати, творчо підходити до виконання вправ-завдань, вони вміють переконувати своїм виконанням слухачів. Майбутні вчителі музики високого рівня сформованості музично-педагогічних здібностей вміють захопити дітей своєю грою, співом, спілкуванням з ними, адже вони володіють значними знаннями щодо оперного мистецтва. Студенти цього рівня переконані, що початок музичного навчання повинен проходити на національній музичній основі (коли спрацьовує музичний генотип), вони розуміють, що саме опера як жанр є синтетичним твором, в якому кожна дитина знайде своє місце, а відтак і розвиток своїх здібностей і можливостей. Майбутні вчителі музики високого рівня сформованості музично-педагогічних здібностей розуміють важливість мотивації до музично-педагогічної діяльності, вони вдало поєднують різноманітні музично-педагогічні знання та впевнено передають їх учням. Студенти цього рівня спрямовані на особистісний розвиток та активізацію творчих можливостей.

Середній рівень – (48, 8% від загальної кількості респондентів) визначається досить значною перевагою розвитку музично-педагогічних здібностей, глибоким розумінням важливості музично-естетичної роботи з дітьми. У студентів цього рівня достатньо сформована мотивація до музично-педагогічної діяльності, вони з інтересом ставляться до роботи з учнями, але не завжди уявляють всю складність оптимального спілкування з ними. Майбутні вчителі музики середнього рівня сформованості музично-педагогічних здібностей із задоволенням вивчають історію виникнення та функціонування оперного жанру, зацікавлені роботою над дитячою оперою, емоційно переживають художньо-образний зміст музичних творів, але майже не вносять пропозиції щодо їх трактування. У студентів цього рівня

спостерігається наявність відповідних знань щодо варіативного виконання різних рольових завдань, але вияв артистизму та педагогічної імпровізації у постановці дитячих опер виражений значно слабше. У майбутніх учителів музики середнього рівня сформованості музично-педагогічних здібностей добре розвинені виконавські здібності, вони із задоволенням грають та співають, у результаті чого вони більш тяжіють до виконавської ніж до педагогічної діяльності.

Низький рівень – (29, 2% від загальної кількості респондентів) характеризується загальним слабким розвитком музично-педагогічних здібностей, а саме: невиразною емоційною реакцією на музичні твори, що є наслідком низького рівня розвитку звукообразності їх сприймання, також спостерігається слабка виразність виконання музичних творів та орієнтація у питаннях змісту і сутності оперного мистецтва. У студентів цього рівня спостерігається інтерес до музично-педагогічної діяльності, але вони не виявляють бажання самостійно брати участь у постановці дитячої опери, весь час потребують допомоги з боку педагога.

Вивчення реального стану рівнів сформованості музично-педагогічних здібностей на момент вступу до педагогічного коледжу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка показав: слабке бажання стати й працювати вчителем музики; слабка музично-естетична підготовка студентів; відсутність уявлень і знань про історію та художню цінність оперного мистецтва, зокрема про дитячу оперу; відсутність єдності у розвитку музичних та педагогічних здібностей; високий рівень розвитку спеціальних музичних здібностей (чуття ритму, ладу, мелодичного слуху, тощо) порівняно з педагогічними (комунікативність, уміння впливати та переконувати, тощо).

Серед викладачів Стахановського педагогічного коледжу Луганського національного університету було проведено анкетування, в якому брали участь 13 викладачів відділення основного музичного інструменту, 10 викладачів диригування, 5 викладачів вокалу, 2 викладачі відділення музично-теоретичних дисциплін. За підсумками анкетування отримані такі результати. 92% викладачів вважають, що дитяча опера дійсно орієнтована на специфіку діяльності майбутнього вчителя музики та необхідна для введення у позаурочний процес загальноосвітньої школи. Дитяча опера сприяє розвитку музично-педагогічних здібностей, розвитку загальної культурної обізнаності. Для цього необхідно запровадити активні форми навчання, використовувати новітні технології, активізувати музично-просвітницьку діяльність. 6% викладачів на запитання «Чи розвиває опера музично-педагогічні здібності?» дали негативну відповідь, 2% викладачів відповіли «Не знаю».

Методична модель формування музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики у процесі постановки дитячих опер схематично зображена на рис. 1.

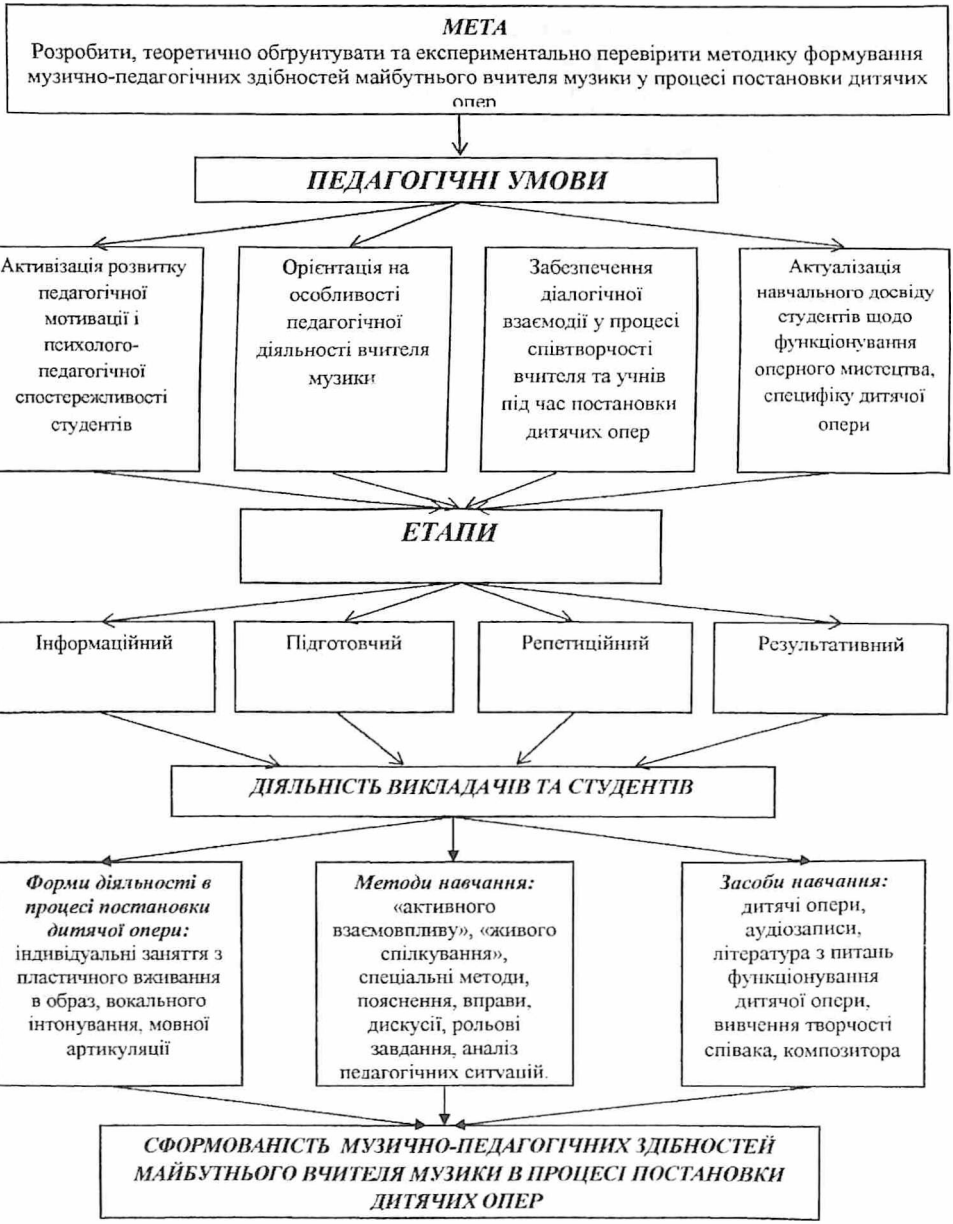


Рис.1. Методична модель формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячої опери

Методика формувального експерименту дисертаційного дослідження здійснювалась у чотири етапи (інформаційний, підготовчий, репетиційний, результативний), які забезпечували реалізацію мети та експериментальних завдань відповідно логіці формування у майбутніх учителів музики музично-педагогічних здібностей у процесі постановки дитячих опер.

І етап (інформаційний) – ознайомлення майбутніх учителів музики з особливостями виникнення оперного жанру, його роллю, функціями, специфікою. Відбулося вивчення теорії виникнення і функціонування оперного мистецтва, особливостей дитячої опери. Цей процес забезпечувала педагогічна умова, що сприяла активізації розвитку педагогічної мотивації й психолого-педагогічної спостережливості у студентів. На першому етапі були використані такі методи: міні-бесіди, дискусії, заохочення, обговорення, метод активного взаємовпливу, що був спрямований на розвиток самостійного та творчого прочитання образу та його сценарного вирішення. У майбутніх учителів музики на цьому етапі було відпрацьовано вміння переконувати у правильності власного бачення тієї чи іншої події, образу, режисерської трактовки у процесі діалогу-диспуту, тощо.

ІІ етап – підготовчий, присвячений знайомству школярів з запропонованим оперним твором. Йому передувало ретельне вивчення студентами літературного і музичного матеріалу, аналіз складних виконавських епізодів, вибір шляхів подолання ускладнень. Відбувся розподіл ролей, разом зі студентами обговорювались музичні, сценічні, особистісні якості щодо відповідності майбутніх персонажів. Цей етап формувального експерименту забезпечувала педагогічна умова орієнтована на особливості педагогічної діяльності вчителя музики, сформованість чіткості уявлень щодо специфіки виконавської роботи з школярами. На другому етапі формувального експерименту були основними такі методи: пояснення, самостійне опрацювання методичної літератури, інформаційна структуризація, методи динамічно-звукової інформації, метод пластичного вживання в сценічний образ; ігрові та пояснювально-ілюстративні методи.

На **ІІІ етапі – репетиційному** була проведена робота за всіма визначеними в авторській методиці формами образно-сценічної взаємодії – індивідуальною, парною та колективною. Відбулося опанування глибинної диференціації емоційного сприймання і переживання музичних та літературних пластів дитячої опери. Цей етап грунтувався на визначеній нами третій педагогічній умові, а саме забезпечення діалогічної взаємодії у процесі співтворчості вчителя та учнів під час постановки дитячих опер. На репетиційному етапі формувального експерименту провідними були такі методи: ілюстративного пояснення, художньо-творчого спілкування, активного взаємовпливу, виразності вокально-інтонаційної інтерпретації художньо-музичного образу, методи динамічно-звукової інформації, а також візуально-статистичні методи.

На **IV етапі - результативному** відбувалось цілісне оволодіння драматургією оперної вистави, сприймання музичних образів, публічний показ музичного спектаклю на студентському святі, як результат багатогранної роботи. Для успішного завершення всієї попередньої роботи вирішувались й організаційні питання, а саме: зробити афішу, яскраві запрошення; провести конкурс на краще оформлення запрошення; провести збори разом з усіма учасниками вистави; створити позитивний емоційний тон у колективі та спрямувати артистів на впевнений яскравий, радісний, святковий виступ перед глядачами. Цей етап формувального експерименту забезпечувала визначена нами педагогічна умова: актуалізація навчального досвіду студентів щодо функціонування оперного мистецтва з визначенням специфіки дитячої опери. Зазначена мета та завдання вимагали застосування на цьому етапі таких методів: емоційно-змістового аналізу, активного спостереження, метод виразності вокально-інтонаційної інтерпретації художньо-музичного образу, рефлексивного оцінювання, рецензування виконавсько-сценічної діяльності. Зіставлення результатів початкового й прикінцевого етапів експериментальної роботи зображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості музично-педагогічних здібностей і динаміка їхнього розподілу за етапами експерименту

Етапи експерименту	**Група**	**Рівні сформованості**					
		Високий		Середній		Низький	
		%	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	Кількість студентів
Інформаційний	**ЕГ**	25	5	45	9	30	6
	КГ	20	4	40	8	40	8
Підготовчий	**ЕГ**	25	5	50	10	25	5
	КГ	30	6	35	7	35	7
Репетиційний	**ЕГ**	50	10	35	7	15	3
	КГ	35	7	30	6	35	7
Результативний	**ЕГ**	75	15	25	5	0	0
	КГ	35	7	35	7	30	6

Наведені дані дають змогу простежити значне збільшення кількості студентів з високим рівнем сформованості музично-педагогічних здібностей у порівнянні зі зменшенням показників середнього рівня та досить вагомого зниження кількості студентів з низьким рівнем сформованості означеного феномену. Позитивна динаміка в експериментальній групі свідчить про стійкість отриманих експериментальних результатів завдяки впливу впровадженої нами поетапної методики. Отже, ефективність формування музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики підтверджена даними їх теоретико-методичного осмислення та результатами експериментального дослідження.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретико-методичне узагальнення та запропоноване нове вирішення наукової проблеми формування музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики у процесі постановки дитячих опер. Розроблено цілісну структуру музично-педагогічних здібностей студентів, обґрунтовано її критерії та показники, виявлено педагогічні умови ефективного формування означеного феномену, експериментально перевірена поетапна методика формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики у процесі постановки дитячих опер. Проведене дослідження та виконання всіх поставлених завдань дали підстави зробити такі висновки:

1. На основі теоретико-методологічного аналізу розкрито сутність та зміст означеного феномену, визначено, що специфіка розвитку музично-педагогічних здібностей студентів полягає у гармонічному співвідношенні й взаємопроникненні музичних та педагогічних здібностей. Це дозволило запропонувати авторське визначення поняття *«музично-педагогічні здібності майбутнього вчителя музики»*, під яким ми розуміємо *складні індивідуально-психологічні властивості людини з ієрархічним взаємопроникненням музичних та педагогічних здібностей, які відповідають вимогам музично-педагогічної діяльності та визначають успішність цієї роботи.* У нашому дослідженні ми розглядаємо оперу як засіб формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики, як синкретичний вид мистецтва, що поєднує в собі елементи драми, поезії, музики, танцю, живопису, які взаємно доповнюють і посилюють один одного, утворюючи єдине ціле.

2. Структурними складовими музично-педагогічних здібностей майбутніх учителів музики у процесі постановки дитячих опер нами визначено: *музикальність*, як складну індивідуально-психологічну властивість музичного сприймання, *пластичне чуття ритму, емоційне переживання* ладової організації музичного твору; *артистичність* як уміння донести до учня зміст музичного твору, інтерес та *імпровізаційний* підхід до

постановки дитячих опер, прояв винахідливості, імпровізація (залежно від освітнього рівня учнів); *органічне поєднання емоційного і знаннєвого* досвіду в процесі підготовки до постановки дитячих опер, *творчий* підхід до виконання різноманітних завдань, здатність *цілісного сприйняття* музики (уважне слухання і співпереживання художньо-музичному образу) та *диференційованого сприймання* (визначення засобів музичної виразності); *виконавські здібності* та *творча уява*.

3. Розроблено критерії оцінювання музично-педагогічних здібностей у майбутніх учителів музики як основного механізму якості та результативності фахової підготовки (міра сформованості мотивації студентів до музично-педагогічної діяльності, ступінь поєднання у студентів музичних та педагогічних знань, умінь та навичок у процесі постановки дитячих опер та міра виконавської результативності щодо постановки дитячих опер) й показники сформованості означеного феномену. За результатами констатувального експерименту було розроблено і виявлено рівні сформованості музично-педагогічних здібностей студентів, а саме: високий, середній та низький.

4. Педагогічними умовами, які ми розглядаємо як основу для ефективного формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики нами визначено: активізацію розвитку педагогічної мотивації й психолого-педагогічної спостережливості студентів; орієнтацію на особливості педагогічної діяльності вчителя музики; забезпечення діалогічної взаємодії у процесі співтворчості вчителя та учнів під час постановки дитячих опер; актуалізацію навчального досвіду студентів щодо функціонування оперного мистецтва, специфіку дитячої опери.

5. Розроблена методика формування музично-педагогічних здібностей студентів включає чотири етапи, а саме: інформаційний, підготовчий, репетиційний, результативний. Методика формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики в процесі постановки дитячої опери дозволила: рівномірно і якісно розвивати як спеціальні, так і педагогічні здібності в процесі роботи виконавцем, диригентом, режисером, сценаристом; визначити порівняльні рівні розвитку кожного елементу музично-педагогічних здібностей студентів, встановити методи і засоби для їх повноцінного формування; врахувати компенсаторні можливості, які закладені у взаємозв'язку між елементами структури. Експериментальне навчання спрямоване на формування музично-педагогічних здібностей, показало більш високий рівень їх формування у студентів експериментальної групи, порівняно з контрольною групою, що дає підставу стверджувати, що при певній перебудові навчального плану музично-педагогічної освіти (введені обов'язкового предмету «Дитяча опера») можливо формувати музично-педагогічні здібності у переважної більшості студентів.

Виконане дослідження не претендує на вичерпне розкриття всіх аспектів даної проблеми. На наш погляд, подальшого та детальнішого

вивчення потребують шляхи подальшого удосконалення художньо-музичної позаурочної роботи учнів, всебічне формування їх здібностей, а також пов'язані з цим розробки технологій вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мельченко К.Г. Деякі методичні засади роботи над художнім образом /К.Г. Мельченко //Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. пр. №16: спец. вип.: мистецько-педагогічна освіта. - Кривий Ріг: КДПУ, 2006. – Ч.1. – С. 322-328.

2. Мельченко К.Г. Деякі методичні засади роботи над художнім образом /К.Г. Мельченко //Вісник Луганського Національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка, 2007. - №1 (118). – С.117-121.

3. Мельченко К.Г. Деякі питання розвитку оперного мистецтва /К.Г. Мельченко //Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті: інноваційний розвиток освітніх систем. - Ч.2. – Луганськ: вид-во Альма-матер, 2007. - С.185-191.

4. Мельченко К.Г. Теоретичні основи музично-педагогічних здібностей /К.Г. Мельченко //Теоретичне питання культури освіти та виховання: зб. наук. пр. №35. – К.: КНЛУ, НМАУ, 2008. - С.114-116.

5. Мельченко К.Г. Роль музично-педагогічних здібностей у процесі підготовки майбутнього вчителя музики /К.Г. Мельченко //Інтеграція освіти, науки та виробництва: зб. наук. статей – Луганськ-Стаханов: МАНПО, 2009. - С. 145-150.

6. Мельченко К.Г. Роль оперної діяльності студентів у розвитку музичних здібностей /К.Г. Мельченко // Проблеми мистецької освіти: зб. наук. пр. №3 – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. - С. 188-193.

АНОТАЦІЇ

Мельченко К.Г. Методика формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики в процесі постановки дитячих опер. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2012.

У дисертації досліджується проблема формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики в процесі постановки дитячих опер. Здійснено теоретичний аналіз наукової літератури з питань

дослідження, запропоновано власну інтерпретацію поняття «музично-педагогічні здібності майбутнього вчителя музики в процесі постановки дитячих опер». Розроблено та експериментально перевірено методику формування музично-педагогічних здібностей майбутнього вчителя музики в процесі постановки дитячих опер. У процесі її застосування вдалося отримати значні зрушення у формуванні музично-педагогічних здібностей, професійно-творчому зростанні студентів.

Результативність дослідно-експериментальної роботи підтверджується методами, що доводять дієвість та ефективність розробленої методики і доцільність її використання у навчально-виховному процесі підготовки майбутнього вчителя музики.

Ключові слова: музично-педагогічні здібності, вчитель музики, методика формування музично-педагогічних здібностей.

Мельченко Е.Г. Методика формирования музыкально-педагогических способностей будущего учителя музыки в процессе постановки детских опер.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика музыкального обучения. - Национальный педагогический университет имени Н.П. Драгоманова. – Киев, 2012.

В диссертации исследуется проблема формирования музыкально-педагогических способностей будущего учителя музыки в процессе постановки детских опер. Ретроспективный обзор научно-теоретических источников позволил проследить развитие методики формирования музыкально-педагогических способностей будущего учителя музыки в процессе постановки детских опер. Разработана и экспериментально проверена методика формирования музыкально-педагогических способностей будущего учителя музыки в процессе постановки детских опер. При ее применении удалось получить значительные сдвиги в формировании музыкально-педагогических способностей, профессионально-творческом росте студентов.

Результативность опытно-экспериментальной работы подтверждается методами, которые доказывают действенность и эффективность разработанной методики, и целесообразность ее использования в учебно-воспитательном процессе подготовки будущего учителя музыки.

На основе разработанных критериев, показателей и соответствующих методов была проведена диагностика музыкальных и педагогических способностей в профессиональной подготовке будущего учителя музыки, которая показала, что этот процесс далеко не всегда отвечает выдвигаемым нами требованиям к его организации.

Вследствие теоретического обоснования основных положений исследования и учитывая результаты экспериментальной работы была

разработана методика формирования музыкально-педагогических способностей будущего учителя музыки в процессе постановки детских опер.

Внедрение разработанной методики формирования музыкально-педагогических способностей будущего учителя музыки в процессе постановки детских опер путем реализации обозначенных нами методов на основе творческого использования традиционных методов педагогического взаимодействия со студентом. Экспериментальная работа состояла из четырех этапов (информационный, подготовительный, репетиционный, результативный), каждый из которых имел свою цель, задачи и соответствующую структуру.

Проверка эффективности разработанной нами методики совершалась путем сопоставления результатов оценивания процесса обучения студентов экспериментальной и контрольной групп. Полученные результаты указывают на целесообразность применения предложенной методики в современных условиях развития высшего музыкально-педагогического образования.

Ключевые слова: музыкально-педагогические способности, методика формирования музыкально-педагогических способностей.

K. G. Melchenko. The formation methods of music and pedagogical abilities of music teachers-to be in the process of children's opera staging. - Manuscript.

The thesis is presented in search of candidate of pedagogics scientific degree according to the speciality 13.00.02 – theory and teaching methods of music and music education. - M.P. Dragomanov national pedagogical university. – Kyiv, 2012.

This thesis is dedicated to problem of the formation methods of music and pedagogical abilities of music teachers-to be in the process of childrens opera staging. The author gives special attention to the theoretical analysis of scientific literature on the topic. The researcher suggested a different interpretation of the notion of music and pedagogical abilities of music teachers-to be in the process of childrens opera staging.

The new metods were worked out and tested. The author states that it is possible to get considerable results in the formation of music and pedagogical abilities, in professional and creative advance of students when applying them practically.

The results of research are confirmed by the methods which prove that they are valid and should be widely used in teaching process.

Key words: music and pedagogical abilities, the future teacher of music, formation methods of music and pedagogical abilit

НБ НПУ



100132090



Підписано до друку 01.02.2012 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Наклад 100 прим. Зам. №241
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію №1101 від 29.10.2002.
(044)239-30-26